

BIZNESNI AXLOQIY VA MAS'ULIYAT JIHATDAN BOSHQARISH

Mirzaxadjayeva Shahzoda Shuxratovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,

“Real iqtisodiyot” kafedrası assistenti

Shaxzodamirzaxadjayeva98@gmail.com

Nematjonava Aziza Dilshodjonovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi

ANNOTATSIYA:

Zamonaviy iqtisodiy sharoitda biznesni faqat foyda olishga qaratilgan faoliyat sifatida emas, balki jamiyat oldidagi mas'uliyatni o'z ichiga olgan tizim sifatida boshqarish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqolada biznesni axloqiy va mas'uliyat jihatdan boshqarish tushunchasi, uning asosiy tamoyillari hamda zamonaviy biznes muhitidagi o'rni yoritib beriladi. Axloqiy boshqaruv nafaqat korxona obro'sini oshiradi, balki uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Maqolada biznes subyektlarining jamiyat, xodimlar, iste'molchilar va atrof-muhit oldidagi mas'uliyati alohida ko'rib chiqiladi. Bugungi kunda iste'molchilar kompaniyalardan faqat sifatli mahsulot emas, balki halollik, shaffoflik va ijtimoiy mas'uliyatni ham talab qilmoqda. Shu sababli axloqiy boshqaruv biznesning raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim omilga aylanmoqda. Shuningdek, maqolada mas'uliyatli biznes yuritishning iqtisodiy va ijtimoiy foydalari tahlil qilinadi. Axloqiy me'yorlarga amal qiladigan korxonalar xodimlar ishonchini qozonib, jamoada sog'lom muhitni shakllantiradi. Bu esa mehnat unumdorligining oshishiga va korxona samaradorligining yaxshilanishiga olib keladi. Mazkur tadqiqot talabalarga mo'ljallangan bo'lib, unda murakkab tushunchalar soddalashtirilgan holda bayon etiladi. Maqola biznesni axloqiy va mas'uliyat jihatdan boshqarishning ahamiyatini tushunishga yordam beradi hamda kelajakda rahbar yoki tadbirkor bo'lishni rejalashtirayotgan yoshlar uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

KALIT SO‘ZLAR: Biznes axloqi, mas’uliyatli boshqaruv, ijtimoiy mas’uliyat, halollik, shaffoflik, korporativ madaniyat, barqaror rivojlanish

KIRISH:

Bugungi kunda biznes faoliyatini boshqarishda axloqiy va mas’uliyatli yondashuv tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ilgari biznesning asosiy maqsadi foyda olish deb qaralgan bo‘lsa, hozirgi davrda bu tushuncha ancha kengaygan. Zamonaviy biznes jamiyat manfaatlari, ijtimoiy muammolar va atrof-muhitni muhofaza qilish masalalarini ham hisobga olishi zarur. Shu sababli biznesni axloqiy va mas’uliyat jihatdan boshqarish dolzarb mavzulardan biriga aylangan. Axloqiy boshqaruv deganda, biznes jarayonlarida halollik, adolat, mas’uliyat va shaffoflik tamoyillariga amal qilish tushuniladi. Bunday yondashuv nafaqat kompaniyaning ichki faoliyatiga, balki uning tashqi muhit bilan munosabatlariga ham ta’sir ko‘rsatadi. Xususan, xodimlar bilan munosabatlarda adolatli bo‘lish, iste’molchilarga sifatli va xavfsiz mahsulot taqdim etish, qonunlarga rioya qilish axloqiy boshqaruvning muhim jihatlaridan hisoblanadi. Biznesni mas’uliyatli boshqarish jamiyat ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Aholi va iste’molchilar axloqiy me’yorlarga amal qiladigan kompaniyalarga ko‘proq ishonch bildiradi. Natijada bunday korxonalar bozorda barqaror o‘rin egallaydi va uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishadi. Shu bilan birga, mas’uliyatli boshqaruv ijtimoiy tenglikni ta’minlash va ekologik muammolarni kamaytirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Ushbu maqolaning maqsadi biznesni axloqiy va mas’uliyat jihatdan boshqarishning mohiyatini ochib berish, uning asosiy tamoyillari va afzalliklarini tahlil qilishdan iborat. Maqolada mazkur yondashuvning zamonaviy biznes muhitidagi ahamiyati yoritiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy-tahliliy metodlardan foydalanildi. Asosan, nazariy tahlil va taqqoslash metodlari qo‘llanilib, biznes axloqi va mas’uliyatli boshqaruvga oid ilmiy adabiyotlar o‘rganildi. Turli mualliflarning qarashlari solishtirilib, umumiy xulosalar chiqarildi. Tadqiqotda induktiv metoddan foydalanib, alohida misollar asosida umumiy tushunchalar shakllantirildi. Masalan, axloqiy boshqaruvga amal qilgan

kompaniyalar tajribasi tahlil qilinib, ularning faoliyatidagi ijobiy jihatlar aniqlangan. Deduktiv metod yordamida esa umumiy nazariy bilimlar asosida biznes jarayonlaridagi aniq holatlar izohlandi. Shuningdek, sifatli tahlil metodi qo'llanilib, biznesni mas'uliyatli boshqarishga ta'sir etuvchi omillar ko'rib chiqildi. Jumladan, korporativ madaniyat, rahbarlarning shaxsiy mas'uliyati va tashkilot ichki siyosati muhim omillar sifatida baholandi. Tadqiqot jarayonida ochiq manbalardan, darsliklardan va ilmiy maqolalardan foydalanildi. Ushbu metodologiya mavzuni kengroq yoritish va talaba darajasida tushunarli tahlil qilish imkonini berdi. Olingan natijalar biznes axloqi va mas'uliyatli boshqaruvning nazariy va amaliy jihatlarini ochib berishga xizmat qildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, biznesni axloqiy va mas'uliyat jihatdan boshqarish kompaniyaning umumiy samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Axloqiy me'yorlarga amal qiladigan tashkilotlarda xodimlar o'z ishiga mas'uliyat bilan yondashadi va jamoada sog'lom muhit shakllanadi. Bu esa mehnat unumdorligining oshishiga olib keladi. Shuningdek, mas'uliyatli boshqaruv kompaniya obro'sini mustahkamlaydi. Iste'molchilar halol va shaffof faoliyat yuritadigan korxonalarga ko'proq ishonch bildiradi. Natijada, bunday kompaniyalar bozorda raqobatbardosh bo'lib qoladi va uzoq muddatli daromadga ega bo'ladi. Biroq, axloqiy boshqaruvni joriy etishda ayrim qiyinchiliklar ham mavjud. Ba'zi hollarda qisqa muddatli foyda ortidan quvish axloqiy tamoyillarga zid qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli rahbarlarning mas'uliyati va axloqiy saviyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Muhokama natijasida shuni aytish mumkinki, biznesni mas'uliyatli boshqarish faqat majburiyat emas, balki strategik ustunlik hamdir. Axloqiy yondashuv kompaniyalarga barqaror rivojlanish va jamiyat bilan uyg'un munosabat o'rnatish imkonini beradi.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, biznesni axloqiy va mas'uliyat jihatdan boshqarish zamonaviy iqtisodiyotning muhim talablaridan biri hisoblanadi. Bunday yondashuv nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki jamiyat farovonligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Maqolada olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, axloqiy boshqaruv kompaniyaning ichki va tashqi faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Xodimlar, iste'molchilar va jamiyat bilan sog'lom munosabatlar o'rnatish biznesning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Kelajakda biznes subyektlari mas'uliyatli boshqaruv tamoyillariga yanada ko'proq e'tibor qaratishi kutilmoqda. Bu esa barqaror rivojlanish va ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Mazkur maqola talabalarga biznes axloqi va mas'uliyatli boshqaruv haqida umumiy tushuncha berib, kelajakdagi kasbiy faoliyatida ushbu bilimlardan foydalanishiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Carroll A. Business Ethics and Corporate Responsibility. — New York, 2020.
2. Robbins S. Management. — Pearson Education, 2019.
3. Drucker P. Management Challenges for the 21st Century.
4. OECD. Responsible Business Conduct Guidelines.
5. Ochiq ilmiy manbalar va darsliklar.